

ANALYTISCH BOEKHOUDEN EN KOSTENCALCULATIE

ANALYTISCH BOEKHOUDEN EN KOSTENCALCULATIE

Werner Bruggeman
Erik De Lembre
Patricia Everaert
Sophie Hoozée
Carine Patfoort

Vijftiende editie

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

Analytisch boekhouden en kostencalculatie. Vijftiende editie
Werner Bruggeman, Erik De Lembre, Patricia Everaert, Sophie Hoozée en Carine Patfoort

© 2020 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1176-2
D/2020/7849/85
NUR **163** / 786
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Omslagontwerp: Danny Juchtmans / www.dsigngraphics.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Over de auteurs

Prof. dr. Werner Bruggeman

Emeritus hoogleraar aan Universiteit Gent en Vlerick Business School

Prof. dr. Erik De Lembre

Emeritus hoogleraar Universiteit Gent
Erepresident Ernst & Young Belgium

Prof. dr. Patricia Everaert

Professor Universiteit Gent

Prof. dr. Sophie Hoozée

Professor Universiteit Gent

Carine Patfoort

Docent Arteveldehogeschool, leercoach, stagebegeleider

Inhoud

OVER DE AUTEURS	v
DEEL 1 INLEIDING	1
HOOFDSTUK 1	
ALGEMENE AFBAKENING VAN HET WERKTERREIN	3
1 WAT OMVAT BOEKHOUDEN?	4
2 DEELGEBIEDEN VAN DE BOEKHOUDING	5
2.1 Algemene boekhouding.....	5
2.2 Analytische boekhouding.....	6
2.3 Beleidsboekhouding.....	6
3 RELATIE VAN DE BOEKHOUDING TOT HET BESLISSINGSPROCES IN DE ONDERNEMING	8
3.1 Het managementconcept en de boekhouding	8
3.2 Relevantie van de informatie.....	10
3.3 Kost van de informatie.....	10
4 VERPLICHTINGEN INZAKE BELGISCHE WETGEVING	11
HOOFDSTUK 2	
BASISBEGRIPPEN	15
1 ALGEMEEN OVERZICHT VAN HET ‘WERKINGSPROCES’ VAN EEN ONDER- NEMING	16
2 DEFINITIE EN CLASSIFICATIE VAN KOSTEN	17
2.1 Definitie van kosten.....	17
2.2 Classificatie van kosten	17
2.2.1 Indeling naar aard: kostensoort	17
2.2.2 Indeling naar de toewijsbaarheid aan de output: directe en indirecte kosten	18

2.2.3	Indeling naar functie binnen de onderneming: kostenplaatsen en/of kostendragers	18
2.2.4	Indeling naar de relatie tot het volume: vaste en variabele kosten.....	19
2.2.5	Indeling naar de tijdsperiode: historische, gebudgetteerde en standaardkosten	20
2.2.6	Indeling naar beheersbaarheid: beheersbare en niet-beheersbare kosten.....	20
2.2.7	Besluit.....	20
3	DE KOSTPRIJS.....	21
3.1	Het algemene begrip “kostprijs”	21
3.2	Kostprijs binnen de analytische boekhouding en binnen kostencalculatie	22
4	DOELSTELLINGEN VAN KOSTPRIJSCALCULATIE	24
4.1	Onmogelijkheid om de algemene boekhouding af te sluiten	24
4.2	Noodzakelijkheid van interne informatie	24
4.2.1	Periodieke resultaatbepaling	24
4.2.2	Grondslag tot bepaling van de offerteprijs of verkoopprijs.....	25
4.2.3	Hulpmiddel in de besluitvorming	25
4.2.4	Kostenbegroting voor planning en controle	26
4.2.5	Kostenbeheersing en efficiëntiebeoordeling	26
5	DIVERSE TECHNIKEN VAN KOSTENCALCULATIE EN RESULTAATBEPALING	26
DEEL 2 STUDIE VAN DE KOSTENSOORTEN.....		29
HOOFDSTUK 3		
STUDIE VAN HET MATERIAALVERBRUIK.....		31
1	INLEIDING	32
2	HOEVEELHEIDSBEPALING.....	32
2.1	Informatiebronnen	32
2.2	Bepaling van de werkelijke hoeveelheid	33
2.2.1	Directe hoeveelheidsbepaling	33
2.2.2	Indirecte hoeveelheidsbepaling	34
2.3	Standaardhoeveelheid	35
3	PRIJSBEPALING.....	35
3.1	Aanschaffingswaarde.....	35
3.2	Marktprijs	36
3.3	Vervangingsprijs	36
3.4	Standaardprijs	36
3.5	Cijfervoorbeeld	36
3.6	Invloed op de kostprijs en de balans	40
3.7	Fiscale aspecten.....	40
4	PRAKTISCHE AANPAK.....	41

HOOFDSTUK 4		
STUDIE VAN DE PERSONEELSKOSTEN		43
1	INLEIDING	44
2	HOEVEELHEIDSBEPALING.....	44
2.1	Bepaling van de gewerkte tijd	44
2.2	Informatiebronnen	44
2.3	Meting van de werkelijk gepresteerde tijden.....	46
3	PRIJSBEPALING.....	46
3.1	Bepaling van de personeelskost per betaald uur	46
3.2	Bepaling van de personeelskost per beschikbaar productief uur.....	47
4	SAMENSTELLING VAN DE PERSONEELSKOST	48
4.1	Schema	48
4.2	Inhoudelijke analyse van het prestatieloon	50
4.2.1	Samenstelling	50
4.2.2	Prestatiebasis gewoon loon.....	50
4.2.3	Overloon	51
4.2.4	Premies.....	51
4.3	Inhoudelijke analyse van de component sociale lasten	51
4.4	Analyse van het brutoloon inzake bestemming	52
4.4.1	Samenhang	52
4.4.2	Werknemersbijdrage RSZ.....	52
4.4.3	Inhouding voor bedrijfsvoorheffing.....	52
4.4.4	Uitkeerbaar loon	52
HOOFDSTUK 5		
DUURZAME PRODUCTIEMIDDELEN		53
1	ALGEMEENHEDEN	54
2	VERGELIJKENDE ALGEMENE STUDIE VAN DE AFSCHRIJVINGSMETHODEN ...	54
2.1	Principe	54
2.2	Afleiding van de formules voor sinking fund en annuïteitenmethode	56
2.2.1	Tijdswaarde van het geld	56
2.2.2	Enkelvoudige intrest.....	56
2.2.3	Samengestelde intrest.....	57
2.2.4	Annuïteitenmethode	59
2.2.5	Sinking fund	61
3	VOORBEELDEN	62

4	FISCALE ASPECTEN	66
4.1	Fiscale versus economische afschrijvingsduur	66
4.2	Afschrijving en vervangingswaarde	66
4.3	Versneld afschrijven	66
4.3.1	Argumentatie pro	66
4.3.2	Argumentatie contra	66
4.4	Fiscaal aanvaarde afschrijvingsstelsels	67
5	AFSCHRIJVING ALS KOSTPRIJSCOMPONENT	67
5.1	Afschrijvingsbeleid	67
5.2	Vergelijkende studie van de druk op de kostprijs van de diverse afschrijvingsmethoden...	67
5.3	Kostencalculatorische overwegingen bij volledige afschrijving zonder buitengebruikstelling	68
HOOFDSTUK 6		
RENTE ALS KOSTENFACTOR.....		71
1	THEORETISCHE ARGUMENTATIE	72
2	PRAKTISCHE AANPAK.....	73
DEEL 3 FULL COSTING VOLGENS DE TRADITIONELE BENADERING		75
HOOFDSTUK 7		
EXTRACOMPTABELE KOSTENCALCULATIE.....		77
1	HET VERZAMELEN VAN DE KOSTENGEGEVENS	78
1.1	Centrale administratie	78
1.2	Kosteninput: documenten	78
2	VERDELING VAN DE KOSTEN.....	82
2.1	Principe	82
2.2	Techniek.....	82
2.3	Kostenplaatsen	82
3	VAN KOSTENPLAATSEN NAAR KOSTENDRAGERS	83
4	BEPALING VAN DE KOSTPRIJZEN EN RESULTAATBEPALING	85
5	GEVALLENSTUDIE MASSAPRODUCTIE: ÉÉN EINDPRODUCT, ÉÉN GRONDSTOF, ÉÉN BEWERKING.....	89
5.1	Gegevens	89
5.2	Kostenverdeelstaat	93
5.3	Extracomptabele resultaatbepaling en kostprijscalculatie	95

6	GEVALLENSTUDIE MASSAPRODUCTIE MET BIJPRODUCT	95
6.1	Gegevens	95
6.2	Kostenverdeelstaat	100
6.3	Extracomptabele resultaatbepaling en kostencalculatie.....	102
6.4	Afsluiting algemene boekhouding.....	103
7	VARIANT	106
8	BESLUIT	107
HOOFDSTUK 8		
	VERDELING VAN DE INDIRECTE KOSTEN: TRADITIONELE METHODEN	109
1	VERDEELPROBLEMEN	110
2	TOEREKENING VERSUS TOEWIJZING.....	110
3	TRADITIONELE VOLUMEGBASEERDE VERDEELSLEUTELS	111
3.1	De delingscalculatie.....	111
3.2	De equivalentiecijfermethode	112
3.3	De verkoopwaardemethode	114
3.4	De toeslagmethode	115
3.5	Keuze van het verdeelcriterium	119
3.5.1	Overzicht.....	119
3.5.2	Identificatie van de verdelingsbasis	122
4	VERDEELSLEUTELS BIJ EEN GEMEENSCHAPPELIJK PRODUCTIEPROCES	125
4.1	Gemeenschappelijk productieproces	125
4.2	Verbijzondering van de gemeenschappelijke kosten	125
5	DE VERDEELPROBLEMATIEK BINNEN DE KOSTENVERDEELSTAAT	127
5.1	Algemeen	127
5.2	De rechtstreekse toewijzing.....	127
5.3	De trapsgewijze toewijzing.....	128
5.4	Methode van de wederzijdse dienstverlening.....	129
6	EVALUATIE VAN HISTORISCHE KOSTENCALCULATIE	134
HOOFDSTUK 9		
	AUTONOME ANALYTISCHE BOEKHOUDING	137
1	REKENINGENSTELSEL	138
1.1	Definitie en doelstellingen.....	138
1.2	Eisen gesteld door het boekhoudrecht.....	138
1.3	Model van een rekeningenstelsel.....	140
1.4	Bespreking	144

2	MATERIAALVERBRUIK.....	146
2.1	Algemene boekhouding.....	146
2.2	Analytische boekhouding.....	147
3	DIENSTEN EN DIVERSE GOEDEREN.....	149
3.1	Algemene boekhouding.....	149
3.2	Analytische boekhouding.....	149
4	PERSONEELSKOSTEN.....	152
4.1	Algemene boekhouding.....	152
4.2	Analytische boekhouding.....	152
5	AFSCHRIJVINGEN EN WAARDEVERMINDERINGEN.....	155
5.1	Algemene boekhouding.....	155
5.2	Analytische boekhouding van de afschrijvingen.....	156
5.3	Analytische boekhouding van de waardevermindering op vorderingen.....	157
6	VOORZIENINGEN VOOR RISICO'S EN KOSTEN.....	158
6.1	Algemene boekhouding.....	158
6.2	Analytische boekhouding.....	159
6.3	Uitdieping: aparte kostenplaats onderhoud.....	161
6.3.1	Terminologie.....	161
6.3.2	Analytische boekhouding.....	163
7	ANDERE BEDRIJFSKOSTEN.....	167
8	VAN KOSTENPLAATSEN NAAR KOSTENDRAGERS.....	167
9	GOEDEREN IN BEWERKING – BESTELLINGEN IN UITVOERING.....	168
9.1	Vaststellen van de hoeveelheid en waardering.....	168
9.2	Goederen in bewerking: boekingen.....	169
9.3	Bestellingen in uitvoering.....	170
10	AFLEVERING VAN GEREED PRODUCT EN BIJPRODUCTEN.....	171
10.1	Eén gereed product.....	171
10.2	Bijproduct.....	171
10.3	Verschillende eindproducten.....	171
11	ANALYTISCHE RESULTAATBEPALING.....	174
12	ALGEMEEN SCHEMA VAN DE ANALYTISCHE BOEKHOUDING.....	175
13	UITVAL EN AFVAL.....	182
13.1	Terminologie.....	182
13.2	Betekenis voor het kostenbeheersingsproces.....	182
13.3	Analytische boekhouding.....	183
13.3.1	Uitval.....	183

13.3.2	Afval	185
13.3.3	Besluit	187
14	PRAKTISCHE ILLUSTRATIE: DIDACTISCHE GEVALLENSTUDIES	187
14.1	Gevallestudie massaproductie: één eindproduct, één grondstof, één bewerking	187
14.1.1	Basisgegevens	187
14.1.2	Verwerking van de gegevens	187
14.2	Gevallestudie: massaproductie met bijproduct	194
14.2.1	Gegevens	194
14.2.2	Verwerking van de gegevens	194
15	HET GEBRUIK VAN VERREKENPRIJZEN	202
15.1	Materiaalverbruik	202
15.2	Diensten en diverse goederen	203
15.3	Personeelskosten	205
15.4	Afschrijvingen en waardeverminderingen	208
15.4.1	Afschrijvingen	208
15.4.2	Waardevermindering op vorderingen	210
15.5	Voorzieningen voor risico's en kosten	211
15.6	Andere bedrijfskosten	213
15.7	Goederen in bewerking en bestellingen in uitvoering	214
15.7.1	Goederen in bewerking	214
15.7.2	Bestellingen in uitvoering	214
15.8	Analytische resultaatbepaling	214
15.9	Samenvatting	216
16	SYNTHESE AUTONOME ANALYTISCHE BOEKHOUDING	221
 DEEL 4 FULL COSTING UITGEBREID NAAR VERSCHILLENDE INDUSTRIËLE PRODUCTIEPROCESSEN		223
 HOOFDSTUK 10		
EXTRACOMPTABELE KOSTENCALCULATIE TOEGEPAST OP INDUSTRIËLE PRODUCTIEPROCESSEN		225
1	TYPOLOGIE	226
1.1	Massaproductie	226
1.2	Serieproductie	227
1.3	Stukproductie	227
2	KOSTENCALCULATIE BIJ MASSAPRODUCTIE	227
2.1	Situering	227
2.2	Kostencalculatie en kostenadministratie massaproductie – Cumulatiemethode	227
2.3	Methode ter bepaling van het kostentarief per verwerkingsproces – Tarificatiemethode	229

3	GEVALLENSTUDIE: PRODUCTIE IN STADIA: NORMAAL, FAMILIAAL.....	231	
3.1	Gegevens	231	
3.2	Verwerking van de gegevens	234	
4	KOSTENCALCULATIE BIJ SERIE- EN STUKPRODUCTIE	239	
4.1	Inleiding.....	239	
4.2	Administratieve organisatie	239	
5	GEVALLENSTUDIE: ORDERCALCULATIE	241	
HOOFDSTUK 11			
AUTONOME ANALYTISCHE BOEKHOUDING TOEGEPAST OP INDUSTRIËLE			
PRODUCTIEPROCESSEN			253
1	SITUERING.....	254	
2	MASSAPRODUCTIE.....	254	
2.1	Meerdere eindproducten – meerdere grondstoffen – één bewerking	254	
2.2	Meerdere eindproducten – één grondstof – meerdere bewerkingen.....	255	
2.3	Meerdere eindproducten – meerdere grondstoffen – meerdere bewerkingen.....	257	
3	MASSAPRODUCTIE: PRODUCTIE IN STADIA.....	258	
4	GEVALLENSTUDIE: PRODUCTIE IN STADIA.....	262	
5	MASSAPRODUCTIE: PRODUCTIE IN BEDRIJFSAFDELINGEN	269	
6	SERIE- EN STUKPRODUCTIE	271	
7	GEVALLENSTUDIE: ORDERCALCULATIE	275	
DEEL 5 ACTIVITY-BASED COSTING.....			287
HOOFDSTUK 12			
DE TECHNIEK VAN ACTIVITY-BASED COSTING			289
1	VEELVOORKOMENDE TEKORTKOMINGEN VAN TRADITIONELE KOST- PRIJSSYSTEMEN.....	290	
1.1	Gebrekkige homogeniteit van de aan de kostenplaats toegewezen kosten	290	
1.2	Overdreven gebruik van directe arbeid (uren of waarde) als omslagsleutel voor indirecte kosten.....	290	
2	DEFINITIES VAN ACTIVITY-BASED COSTING (ABC) UIT DE LITERATUUR.....	291	
3	OMSCHRIJVING VAN ABC.....	291	

4	SYSTEMATISCHE STUDIE VAN DE BOUWSTENEN VAN EEN ABC-MODEL.....	293
4.1	Middelen	293
4.2	Activiteiten	294
4.3	Resource cost drivers.....	294
4.4	Activity cost drivers.....	295
4.4.1	Begrip en voorbeelden	295
4.4.2	Bepaling van de activity cost drivers.....	296
4.5	Kostenobjecten.....	296
5	UITGEWERKT VOORBEELD.....	297
6	EVALUATIE VAN ABC	302
6.1	Criteria van toepasbaarheid	302
6.2	Innovaties van ABC.....	303
6.3	Voordelen van ABC.....	303
6.3.1	Voordelen op strategisch vlak	303
6.3.2	Voordelen op operationeel vlak	304
6.4	Nadelen van ABC	305
HOOFDSTUK 13		
ABC VERSUS TRADITIONELE KOSTPRIJSCALCULATIE TOEGEPAST VIA EEN CASE		307
1	INLEIDING	308
2	WINSTGEVENDHEID VIA TRADITIONELE KOSTPRIJSCALCULATIE.....	308
3	TOEPASSING VAN ABC	309
4	UITWERKING VAN DE CASE	310
4.1	Basisgegevens	310
4.2	Gevraagd.....	312
4.3	Oplossing.....	312
HOOFDSTUK 14		
ABC GEÏNTEGREERD IN DE ANALYTISCHE BOEKHOUDING		317
1	GEGEVENS CIJFERVOORBEELD	318
2	UITWERKING VAN DE KOSTENVERDEELSTAAT.....	322
3	EXTRACOMPTABELE RESULTAATBEPALING EN KOSTPRIJSCALCULATIE	328
4	ALTERNATIEVE VOORSTELLING.....	328
5	NIET-PRODUCTIEBEDRIJVEN	330

DEEL 6 DIRECT COSTING	331
HOOFDSTUK 15	
DIRECT COSTING: TECHNIEK EN BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING	333
1 ONTSTAAN.....	334
2 ONDERSCHIED TUSSEN VASTE EN VARIABELE KOSTEN	335
3 GRONDVORM VAN DIRECT COSTING	336
3.1 Voorraadwaardering	337
3.2 Resultaatbepaling.....	338
4 DIRECT COSTING EN KOSTENPLAATSEN.....	343
4.1 Beheersing van het centrum.....	343
4.2 Direct costing en kostendragers	344
4.3 Het ‘getrapte’ direct costing-model	345
5 BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN DIRECT COSTING.....	347
5.1 Algemene principes.....	347
5.2 Verwerking van direct costing in de analytische boekhouding.....	349
5.3 Varianten en nut van de boekhoudkundige verwerking van direct costing	354
5.3.1 Variant met onmiddellijke uitsplitsing van de kostensoorten in vast en variabel.....	354
5.3.2 Variant waarbij “999 Niet-toegerekende kosten” geanalyseerd wordt.....	354
5.3.3 Nut van een boekhoudkundige verwerking van direct costing.....	355
6 SYNTHESE	356
HOOFDSTUK 16	
HET GEBRUIK VAN VARIABELE KOSTENINFORMATIE BIJ BELEIDSBESLISSINGEN.	357
1 BELEIDSASPECTEN VAN DE KOSTENCALCULATIE.....	358
2 DIFFERENTIËLE KOSTENCALCULATIE	359
2.1 Begrippen en methode.....	359
2.2 Determinanten van de differentiële kosten (kostprijs)	360
2.3 Differentiële opbrengst.....	361
3 TOEPASSINGEN	361
3.1 De break-evenanalyse of de kritische omzettechniek	362
3.1.1 Inleiding.....	362
3.1.2 Keuze van de eenheid waarin volume zal worden gemeten en kostenverloop.....	363
3.1.3 Kritische omzettechniek in fysische eenheden.....	363
3.1.4 Kritische omzettechniek in monetaire waarde	364
3.1.5 Besluit.....	365
3.2 Prijspolitiek.....	366

3.3	Assortimentspolitiek (wijzigen van de “productmix”)	368
3.4	Knelpuntcalculatie	369
3.4.1	Begrip	369
3.4.2	Doel	369
3.5	“Make or buy”-beslissingen.....	370
4	ALGEMEEN BESLUIT	371
HOOFDSTUK 17		
DE DIRECTEKOSTENCALCULATIE		373
1	BEGRIP	374
2	TOEPASSING	375
DEEL 7 STANDAARDKOSTENCALCULATIE		379
HOOFDSTUK 18		
STANDAARDKOSTENCALCULATIE		381
1	INLEIDING	382
2	DEFINITIES	383
2.1	Standaardkosten.....	383
2.2	Hoeveelheidsstandaarden en prijsstandaarden	384
2.3	Standaardkostprijs	384
2.4	Integrale standaardkostencalculatie.....	384
3	CLASSIFICATIE VAN STANDAARDEN	385
3.1	Soorten standaarden	385
3.2	Praktisch belang.....	387
3.3	Verschil tussen de normale standaard en het budget.....	387
4	BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING EN REKENINGENSTELSEL.....	388
5	STANDAARDKOSTEN VOOR DE DIRECTE, VARIABELE KOSTENSOORTEN.....	389
5.1	Materiaalverbruik	389
5.1.1	Vaststellen van de standaardhoeveelheid per eenheid eindproduct	389
5.1.2	Vaststellen van de standaardprijs van de aangewende materialen	390
5.1.3	Standaardkost van het materiaalverbruik.....	391
5.1.4	Verschillenanalyse materiaalverbruik.....	391
5.1.5	Autonome analytische boekhouding	393
5.1.6	Praktisch voorbeeld.....	396
5.2	Directe personeelskosten	399
5.2.1	Vaststellen van de standaardpersoneelstijd per eenheid eindproduct.....	399

5.2.2	Vaststellen van de standaardprijs voor de personeelskost.....	400
5.2.3	Standaardkost van het personeel	401
5.2.4	Verschillenanalyse directe personeelskost.....	401
5.2.5	Autonome analytische boekhouding	402
5.2.6	Praktisch voorbeeld.....	402
5.3	Boekhoudkundige verwerking: samenvattend overzicht en verfijningen.....	404
6	STANDAARDKOSTEN MET BETREKKING TOT DE INDIRECTE KOSTEN- SOORTEN.....	405
6.1	Inleiding.....	405
6.2	Causale factor	406
6.3	Definiëren van het standaardtarief per eenheid causale factor	407
6.4	Verschillenanalyse met betrekking tot indirecte kosten.....	409
6.4.1	Praktisch voorbeeld.....	409
6.4.2	Bepaling van het totale verschil	410
6.4.3	Stapsgewijs: begrippen	411
6.4.4	Analyse van de verschillen	413
6.4.5	Grafische voorstelling.....	414
6.5	Autonome analytische boekhouding	415
7	VERSCHILLENANALYSE INDIRECTE KOSTEN: EXTRA UITGEWERKT VOOR- BEELD	418
7.1	Gegevens	418
7.2	Verschillenanalyse	419
7.3	Autonome analytische boekhouding	420
8	GLOBAAL VOORBEELD VAN DE STANDAARDKOSTENCALCULATIE.....	421
8.1	Gegevens	421
8.2	Verschillenanalyse	422
8.2.1	Op direct materiaalverbruik.....	422
8.2.2	Op directe personeelskost.....	422
8.2.3	Op de indirecte kosten	423
8.3	Autonome analytische boekhouding	424
9	BESLUIT	426
	DEEL 8 OEFENINGEN.....	427
	OEFENINGEN BIJ DEEL 1	
	ALGEMENE AFBAKENING VAN HET WERKTERREIN	429
1-1	Oefening KN5.....	430
1-2	Oefening cs2.....	430

OEFENINGEN BIJ DEEL 2

STUDIE VAN DE KOSTENSOORTEN	431
2-1 Oefening kwartaal.....	432
2-2 Oefening januari	432
2-3 Oefening maart	433
2-4 Oefening augustus	434
2-5 Oefening mei	434
2-6 Oefening Toys	435
2-7 Oefening Matsushita	435
2-8 Oefening De Boosere	436
2-9 Oefening Peach	436
2-10 Oefening vrachtwagen	436
2-11 Oefening machine en magazijn	437
2-12 Oefening Pralidas	438
2-13 Oefening Van Gent & Boos.....	438
2-14 Oefening Ripal	439
2-15 Oefening Leguma	439

OEFENINGEN BIJ DEEL 3

FULL COSTING VOLGENS DE TRADITIONELE BENADERING	441
3-1 Oefening Lambourcia	442
3-2 Oefening Spiessens Mini Maxi.....	443
3-3 Oefening toeslagmethode.....	446
3-4 Oefening equivalentiecijfermethode.....	447
3-5 Oefening Lambourcia Plus.....	447
3-6 Oefening Spiessens Plus.....	447
3-7 Oefening Karé	447
3-8 Oefening Pascal and Partners	451
3-9 Oefening Fisher House	453
3-10 Oefening Vandamme & Co.....	457
3-11 Oefening Maintenance WP-VP	459
3-12 Oefening Maintenance Plus	460
3-13 Oefening Athena Uitval en Afval.....	462
3-14 Oefening Isostar.....	463
3-15 Oefening Tripartite.....	464

OEFENINGEN BIJ DEEL 4

FULL COSTING UITGEBREID NAAR VERSCHILLENDE INDUSTRIËLE PRODUCTIEPROCESSEN	467
4-1 Oefening Shorty.....	468
4-2 Oefening Regina	469
4-3 Oefening Abidas	472
4-4 Oefening Masureel	474

4-5	Oefening Biscuits-Biscottes.....	478
4-6	Oefening Marcello	484
4-7	Oefening Transibel	485
4-8	Oefening Sany	488
4-9	Oefening industriële bakkerij.....	492
4-10	Oefening bureaumeubelen	496
4-11	Oefening textielbedrijf	500
4-12	Oefening Plaatijzer	504
4-13	Oefening Constructiebedrijf	507
	Case Farm&Co	511

OEFEENINGEN BIJ DEEL 6

DIRECT COSTING	515
-----------------------------	------------

6-1	Oefening break-even	516
6-2	Oefening Safety	516
6-3	Oefening Murphy	517
6-4	Oefening budget.....	517
6-5	Oefening Dimarso	518
6-6	Oefening X205	518
6-7	Oefening low cost	519
6-8	Oefening V8	519
6-9	Oefening A.C.....	520
6-10	Oefening Semi-Var.....	521
6-11	Oefening Lotus.....	522
6-12	Oefening Duo.....	522
6-13	Oefening Trio	523
6-14	Oefening Stop or not.....	523

OEFEENINGEN BIJ DEEL 7

STANDAARDKOSTENCALCULATIE	525
--	------------

7-1	Oefening ABC en DEF voor directe kosten	526
7-2	Oefening NV Tuti.....	526
7-3	Oefening NV SDW.....	527
7-4	Oefening verschillenanalyse NV Gigi.....	528
7-5	Oefening Betonmaatschappij.....	528
7-6	Oefening NV LIZ.....	529
7-7	Oefening beginvoorraad en eindvoorraad	530
7-8	Oefening Glasco.....	531
7-9	Oefening NV UFO	533
7-10	Oefening Tearoom Real	533
7-11	Oefening Fordania.....	535
7-12	Oefening Schellebelle	536
7-13	Oefening TIP	538
7-14	Oefening Idea Fantastic	539